

การเมืองภาคประชาชน ขบวนการประชาชนกับ
ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย

ประภาส ปิ่นตบแต่ง

ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

prapart.p@chula.ac.th

02-2187222

เอกสารประกอบการบรรยาย

- ปรากฏ ปิ่นตบแต่ง. ขบวนการประชาชนในชนบทฯ
- เกษียร เตชะพีระ. การเมืองภาคประชาชนในงานวิจัยของเสกสรรค์ (ดูในเว็บได้)
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. การเมืองภาคประชาชนฯ
- ฯลฯ

พัฒนาการความเติบโตของขบวนการประชาชนใน สังคมไทย

- ยุกระบอบอำมาตยาธิปไตย 2475-ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516
- ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน และหลังเหตุการณ์ 6 ต.ค.2519
- ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ (รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์-พลเอกเปรม)
 - การเติบโตของภาคธุรกิจ
 - การเติบโตของ **NGO** หลังนโยบาย 66/2523
- ยุคการเติบโตของภาคธุรกิจ (ตั้งแต่รัฐบาลชาติชาย-ปัจจุบัน)

ยุคระบอบอำมาตยาธิปไตย 2475-ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม
2516

- ขบวนการมวลชน (การเคลื่อนไหวของประชาชนวงกว้าง เพื่อเรียกร้องสิทธิทางการเมือง ปากท้อง ผลประโยชน์ ฯลฯ)
- ก่อน 2490
 - มวลชนจัดตั้งยุครัฐนิยม
 - การเคลื่อนไหวของกรรมกร
 - 2463 “คณะกรรมการ” (คนงานรถราง)
 - 2489 “สหอาชีพกรรมกรแห่งประเทศไทย”
 - 2485 ตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (ขยายตัวในปี 2493)
 - ปัญญาชนก้าวหน้า ขบวนการสันติภาพ(2495)
 - ขบวนการเสรีไทย ฯลฯ

ยุคประชาธิปไตยแบ่งบาน และหลังเหตุการณ์ 6

ต.ค.2519

- ขบวนการนิสิตนักศึกษา ปัญญาชน
- ขบวนการกรรมกร ชาวนาชาวไร่ (ดูบทความของ ประภาส ปิ่นตบแต่ง 50 ปีขบวนการชาวนาชาวไร่ในสังคมไทย)
- ขบวนการด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน ฯลฯ

ขบวนการประชาชนยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ ทศวรรษ 2520

บริบททางเศรษฐกิจการเมือง

- ประชาธิปไตยครึ่งใบ
- การเติบโตของภาคธุรกิจ (ดูงานของอาจารย์อเนก)
- การเติบโตของภาคประชาชน/ประชาสังคม (เช่น **NGO** หลังนโยบาย **66/2523**)

ลักษณะของขบวนการประชาชน ในทศวรรษที่ 2520

- ขบวนการประชาชนในมติประชาธิปไตย (สมาพันธ์
ประชาธิปไตย ครป.)
- องค์กรพัฒนาเอกชน/**NGO** ด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน
เด็ก สตรี สลัม ฯลฯ
- องค์กรนิสิตนักศึกษา ค่าย ชมรม ฯลฯ
- ขบวนการกรรมกร ชวนาชาวไร่ ฯลฯ

ยุคการเติบโตของภาคธุรกิจ (ตั้งแต่รัฐบาลชาติชาย-ปัจจุบัน)

- บริบททางเศรษฐกิจ-การเมือง

- ปัญหาประชาธิปไตยแบบตัวแทน/การเลือกตั้ง การทุจริตคอร์รัปชัน
- ผลจากนโยบายอุตสาหกรรมนำการส่งออก (**export-led Growth**) และการเปลี่ยนแปลง
- ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ฯลฯ ระหว่างรัฐภาคธุรกิจ — ชุมชนท้องถิ่นในชนบท
- ฯลฯ

ลักษณะของขบวนการประชาชนในทศวรรษ2530- ปัจจุบัน

- การเคลื่อนไหวชุมนุมเรียกร้องของประชาชน และขบวนการประชาชน (สมัชชาคนจน สมัชชาเกษตรกรรายย่อย สมาพันธ์ประมงพื้นบ้าน เครือข่ายป่าชุมชน สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) สหพันธ์ชาวนาชาวไร่ภาคอีสานฯ ฯลฯ)
- ขบวนการเคลื่อนไหวในมิติประชาธิปไตย
- ขบวนการด้านสิ่งแวดล้อม
- ฯลฯ

ขบวนการภาคประชาชนกับการปรากฏตัวของ การเมืองภาคประชาชน

- การเมืองภาคประชาชนคืออะไร เกิดขึ้นมาบนบริบททางเศรษฐกิจ-การเมืองอย่างไร มีความแตกต่างไปจากการเมืองปกติอยู่ที่ตรงไหน ฯลฯ จะก้าวหน้า ถ้าหลัง ต่อบไปข้างหน้าอย่างไร

การเมืองภาคประชาชน

- บริบททางเศรษฐกิจ-การเมือง
 - สถานะหนึ่งรัฐสองสังคม (สภาพความเหลื่อมล้ำในสังคม การเข้าถึงครอบครองทรัพยากร ฯลฯ)
 - ปัญหาและข้อจำกัดของประชาธิปไตยแบบตัวแทนหรือการเมืองแบบปกติ ปัญหาการใช้อำนาจรัฐโดยขาดฉันทานุมัติจากประชาชน
 - ปัญหาประชาธิปไตยที่ไร้ประชาธิปไตย และการปรากฏตัวของรัฐตลาด

ความหมายการเมืองภาคประชาชน

“การเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชน เพื่อลดฐานะการครอบงำ รวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนใช้ดูแลชีวิตตนเองโดยตรง”

- เป็นปฏิกริยาตอบโต้การใช้อำนาจรัฐ เพื่อถ่วงดุลอำนาจการครอบงำของระบบตลาดเสรีในภาคประชาชน
- เป็นกระบวนการใช้อำนาจทางตรงของประชาชนที่มากกว่าการเลือกตั้ง เพื่อเข้าไปสู่กระบวนการทางนโยบายทุกชั้นตอน
- จุดหมายสำคัญคือ ลดระดับการปกครองโดยรัฐ จำกัดขอบเขตอำนาจรัฐ ให้สังคมดูแลตนเอง ถ่วงดุลอำนาจรัฐด้วยระชาสังคมโดยไม่มุ่งยึดอำนาจรัฐ

กรณีตัวอย่างขบวนการเคลื่อนไหวของคนจน

- เหตุใดคนจน คนด้อยอำนาจ ด้อยโอกาส จึงต้องอาศัยการเมืองบนท้องถนนในการเคลื่อนไหวต่อสู้
- อะไรคือเงื่อนไข ปัจจัย หรือรากเหง้าของปัญหาที่นำมาสู่การเกิดขบวนการฯ
- การปรากฏตัวของขบวนการเคลื่อนไหวของคนจนสะท้อนถึงปัญหาประชาธิปไตย การปฏิรูปการเมือง และความจำเป็นของการมีการเมืองภาคประชาชนอย่างไร

ขบวนการประชาชนกับความขัดแย้งในสังคมไทย

1. รากเหง้าของความขัดแย้ง : ความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง

- ปัญหาประชาธิปไตย (ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม VS ประชาธิปไตยแบบตัวแทน)

-- ปัญหาเชิงนโยบาย การแก้ไขปัญหาของรัฐที่ดำรงอยู่

- ปัญหาค่านิยม ความเชื่อ และการตัดสินคุณค่าที่แตกต่างกัน

- ปัญหาจากกระแสโลกาภิวัตน์

3. ลักษณะความขัดแย้ง

-เรื้อรัง สับสน ต่อเนื่องยาวนาน VS ชั่งครั้งชั่วคราว

4. ขนาดของความขัดแย้ง

-กว้างไกล ครอบคลุมทั้งสังคม VS เฉพาะกลุ่ม เฉพาะบุคคล

5. คู่ความขัดแย้ง

-รัฐ-ธุรกิจ VS ชาวบ้าน/ชุมชนท้องถิ่น

-รัฐ-สังคม, ภาครัฐ/ภาคธุรกิจ-ภาคประชาชน